



Kemikalier i byggematerialer og et fremtidigt materialepas

Pixi-udgave

Pixinotatet er baseret på fremsynsnotatet "Kemikalier i byggematerialer og et fremtidigt materialepas", udarbejdet i projektet "Bygninger og Grøn Omstilling", som er støttet af Realdania og Grundejernes Investeringsfond.

Forfattere: Christian Jarby, Rådet for Grøn Omstilling med bistand fra Martha Lewis, Henning Larsen. Søren Dyck-Madsen, CONCITO og Camilla Damsø Pedersen, CONCITO

Udgivet: maj 2021

Kort overblik

Byggebranchen står for en stor del af Danmarks samlede ressourceforbrug, affaldsproduktion og CO₂-udledning. En mere bæredygtig og cirkulær brug af de materialer, der bygges med, er derfor også en vigtig del af den grønne omstilling. Både i forhold til at mindske forbruget af råstoffer og affald, og i forhold til at mindske miljø- og klimabelastningen tilknyttet brugen af byggematerialer.

I dag er uønskede kemiske stoffer brugt i flere forskellige produktgrupper i danske byggeprodukter herunder lim, isolering, maling, bindemidler og gulvbelægninger mm.

Uønskede stoffer er kemiske stoffer, som efter Miljøstyrelsens definition mistænkes for at være skadelige for miljøet eller menneskers sundhed.

En undersøgelse af Miljøstyrelsen fra 2016 viste, at der i 2012 var anvendt 14.200 tons uønskede stoffer i byggeprodukter. En opdatering af Miljøstyrelsens undersøgelse fire år senere viser, at forbruget var steget til over 22.500 tons. Det drejer sig blandt andet om stoffer, som er kræftfremkaldende og kan skade arveanlæg, fostre og menneskers forplantningsevne.

Det kan være svært for rådgivere, entreprenører og håndværkere at se, hvilke stoffer især byggeartikler som plader, isolering, vinduer, beklædninger mm indeholder, idet der ikke er krav om at påsætte produktetiketter eller anden mærkning på disse produkter.

Et vigtigt element i at reducere forbruget af særlig problematiske kemikalier og dermed bidrage til en forbedring af sundheden, minimere miljøbelastningen og øge muligheden for genbrug og genanvendelse af ressourcer er, at byggevarerne fremover deklarerer bedre.

I fremsynsnotatet beskrives, hvilke kemikalier der findes i byggematerialer, lovgivningen på området og et nyt forslag til materialepas, som er under udvikling.

Særligt set i lyset af de stadig stigende krav til genanvendelse, er det forventningen, at der i årene frem vil komme et øget fokus på indholdet af uønskede kemikalier i byggematerialer. Dette vurderes at medføre, at der skal udarbejdes materialepas for en række byggeprodukter og særligt for byggeartikler som plader, isolering, vinduer, beklædninger mm, hvor der ikke er krav til udstedelse af et sikkerhedsdatablad.

Anvendelsen af materialepas vil skabe en øget bevidsthed om materialevalget i forbindelse med projektering og opførelse af bygninger. Der dannes herved et bedre grundlag for at vælge materialer uden indhold af særligt problematiske stoffer til gavn for et bedre indeklima og øget sundhed og trivsel blandt brugerne.

Disse materialepas vil desuden kunne danne grundlag for certificeringer som fx DGNB og Svanemærket, ligesom de vil være værdifulde i forbindelse med genbrug og genanvendelse af byggematerialer.

Det forventes, at materialepasset, som nu er på vej, vil være frivilligt at anvende i nogle år frem. Og at det i første omgang bliver udbredt og efterspurgt i forbindelse med større private og offentlige udbud.

Forslag til dansk materialepas

Sustainable Build, der er et partnerskab på tværs af byggebranchen, og som arbejder for at udbrede bæredygtigt byggeri, tog i 2016 initiativ til at arbejde med *Materialeviden og Sporbarhed*.

En række af branchens organisationer og virksomheder udtrykte behov for en enklere, mere effektiv og fyldestgørende måde at dokumentere byggevarers indhold af kemikalier på.

Baggrunden for initiativet var, at branchen fandt det svært, tidskrævende eller umuligt at få overblik over, hvad byggevarer indeholder i dag. Det blev set som et generelt problem, at der mangler viden om indholdet i byggerier, om og hvordan materialerne kan genanvendes eller genbruges, og hvad der dermed reelt købes, når bygherre investerer i et byggeri.

De eksisterende typer dokumentation - sikkerhedsdatablade, ydeevnedeklarationer (DoP) og for nogle produkter også miljøvaredeklarationer (EPD) - er alle et skridt i den rigtige retning, men giver ikke tilstrækkelig information om byggevarer eller deres delkomponenter. Eksempelvis manglende information om indhold, uønskede stoffer, afgasning, nedrivning, demonterbarhed og affaldssortering. Det er alt sammen relevant information, som branchen vurderede, at de mangler i dag.

Udgangspunktet for arbejdet var at udvikle en frivillig ordning, der samler al information om byggevarer ét sted – digitalt og overskueligt. Udviklingen af et sådan materialepas er nu i fuld gang, og passet udvikles som et dansk forslag, der kan danne grundlag for et kommende europæisk materialepas.

Betydning for byggeriets aktører

Sammenfattende betyder ovenstående, at byggeriets aktører skal være opmærksomme på følgende elementer i forhold til kemikalier i byggematerialer:

- Der vil komme større fokus på reduktion af uønskede kemikalier i byggematerialer – både nye, genbrugte og genanvendte.
- Der forventes at komme øgede krav om at dokumentere kemikalieindholdet i byggematerialer i forbindelse med større udbud og certificeringer. I denne forbindelse vil der komme en efterspørgsel efter materialepas og en database med materialepas, som er nem at levere data til og hente data fra.
- Materialepassene forventes også at komme til at indgå i et kommende bygningspas.
- Det forventes, at der på sigt vil komme en europæisk standard for et materialepas.
- Det forventes, at et materialepas vil skabe værdi for alle aktører i byggeriets værdikæde, blandt andet ved at sikre datatilgængelighed for alle
- Materialepasset vil muliggøre, at de bedste produkter kan vælges, herunder i forhold til at undgå uønskede kemiske stoffer
- Materialepasset vil støtte op om en sund og sikker cirkulær anvendelse af byggematerialer, som et vigtigt led i den grønne omstilling.
- Det forventes, at materialepasset vil være frivilligt at anvende i nogle år frem.

- På sigt forventes det øgede fokus på sunde og bæredygtige bygninger samt på genbrug og genanvendelse af byggematerialer at betyde, at materialepasset bliver langt mere udbredt.

Målgrupper for fremsynsnotatet om kemikalier i byggematerialer og et fremtidigt materialepas

Målgruppen for notatet er byggeriets aktører bredt, men på kort sigt især offentlige og private bygherrer, som ønsker at bygge sunde og bæredygtige bygninger, samt bygherrer, der ønsker bygninger, som er bæredygtighedscertificerede.

På lidt længere sigt vil efterspørgslen efter sunde og bæredygtige bygninger generelt blive efterspurgt af brugerne af hensyn til sundhed og af hensyn til, at bygningerne bevarer deres værdi. Det øgede fokus på genbrug og genanvendelse af byggematerialer forventes desuden at betyde, at der kommer krav om, at indholdet af uønskede kemikalier i de enkelte byggematerialer kendes, og at anvendelsen af materialepas og bygningspas vil brede sig til alle byggerier store som små.

Bygningsejere/bygherrer, offentlige og private, som ønsker at bygge sunde og bæredygtige bygninger, kan stille krav til ingen eller lavt indhold af uønskede kemikalier i byggematerialerne i udbud og fx stille krav om anvendelse af materialepas for alle væsentlige byggematerialer. Et digitaliseret bygningspas bestående af en samling af materialepas giver bygherrer og bygningsejere et detaljeret overblik over produkter og materialer i bygningen. På den måde kan vedligeholdelses- og udskiftningsplaner styres digitalt. Hermed opnås, at materialer vedligeholdes korrekt, så deres brugstid maksimeres. Digitale materiale- og bygningspas er afgørende for at kunne etablere cirkulær anvendelse af byggematerialer.

Green Building Council Denmark, Svanemærket o.l. organisationer kan med fordel indarbejde et krav om anvendelse af materialepas og bygningspas. I DGNB-ordningen kan dette for eksempel ske i forbindelse med de krav, der stilles for at blive certificeret efter de forskellige sølv, guld og platin kriterier. I Svanemærket findes allerede i dag krav om deklaration af fravær eller begrænsning af udvalgte kemiske stoffer og etablering af en Logbog (bygningspas). Med et materialepas som inkluderer indholdsstoffer og ressourcepotentiale, vil Svanemærkets Logbog kunne indeholde endnu mere nyttig viden for fremtidige genanvendelser. Dertil kan DGNB med fordel også udvide antallet af stoffer på deres liste, så flere af de 48 uønskede stoffer identificeret af Miljøstyrelsen inkluderes.

Producenter, som fremstiller byggeprodukter forventes at blive mødt med en stigende efterspørgsel af produkter uden eller med lavt indhold af uønskede kemikalier. Derfor kan de også med stor fordel følge med i og bidrage til udviklingen af et nyt materialepas. Ligesom de vedvarende kan fokusere på, hvordan indholdet af uønskede stoffer i deres produkter kan reduceres. Materialepasset vil være knyttet til produkter, og dermed har producenter af byggematerialer en væsentlig rolle ift. at etablere et materialepas.

Arkitekter, rådgivere og entreprenører, som designer bygninger for bygherrerne, kan bruge materialepassene i forbindelse med valg af byggematerialer og i forbindelse med certificering af bygninger. Med materialepassene vil de kunne vurdere, om et produkt kan indgå i en cirkulær økonomi. Dertil kan de også ved hjælp af viden fra materialepassene være med til at rette bygherres fokus mod minimering af uønskede stoffer i byggeriet.

Det politiske niveau inkl. det administrative apparat vil skulle sætte fokus på at nedbringe indholdet af uønskede kemiske stoffer i byggematerialer i udmøntningen af den nye strategi for bæredygtigt byggeri og den nye handlingsplan for cirkulær økonomi. Det politiske niveau kan slå fast, at materialepasset er et element til at opnå sunde og bæredygtige bygninger og øget genbrug og genanvendelse af byggematerialer. Der kan fx komme fokus på dette i den næste (udkast til) revision af byggevareforordningen, forventet Q4 2021.